

Analyzing the Importance of Microcredit Application for the Development of Women's Employment in Turkey*

Mevsim Çağla CENGİZ¹ & Yeliz YEŞİL²

Keywords

Mikro Credit,
Woman, Turkey.

Abstract

The development of women's employment is now crucial to combat poverty. Micro-credit applications initiated by Muhammad Yunus in 1970 in Bangladesh were created for this purpose and very useful. Micro-credit applications, which have been increasing day by day since its start date, have been implemented in many countries, including Turkey. The aim of this study in this direction is to demonstrate the importance of micro-credit applications in terms of the development of women's employment in Turkey. For this purpose by conducting literature search, examples of women entrepreneurs benefiting from micro-credit applications are given. When examining the examples, it has been seen that with the applications, women have increased their active participation in labor market and women have gained economic independence.

Article History

Received
15 June, 2018
Revised
06 July, 2018
Accepted
03 Aug, 2018

Türkiye'de Kadın İstihdamının Geliştirilmesi Açısından Mikrokredi Uygulamasının Öneminin İncelenmesi*

Anahtar Kelimeler

Mikro kredi, kadın,
Türkiye.

Özet

Kadın istihdamının geliştirilmesi günümüzde yoksullukla mücadele edebilmek için oldukça önemlidir. 1970'li yıllarda Muhammed Yunus tarafından Bangladeş'te başlatılan mikrokredi uygulamaları bu amaçla oluşturulan ve oldukça yararlı faaliyetlerdendir. Başlangıç tarihinden günümüze gelişerek devam eden mikro kredi uygulamaları, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu birçok ülkede uygulanmıştır. Bu doğrultuda bu çalışmanın amacı; Türkiye'de kadın istihdamının geliştirilmesi açısından mikrokredi uygulamalarının önemini ortaya koymaktır. Bu amaçla, literatür taraması yapılarak mikrokredi uygulamalarından faydalanan kadın girişimcilerin örneklerine yer verilmiştir. Örnekler incelendiğinde ise uygulamalar sayesinde kadınların iş piyasalarına aktif katılımları artmış ve kadınlar ekonomik bağımsızlıklarını kazanmıştır.

Makale Geçmişi

Alınan Tarih
15 Haziran 2018
Düzeltilme
06 Temmuz 2018
Kabul Tarihi
03 Ağustos 2018

* Bu çalışma ECLSS 2017 (Eurasian Conference on Language and Social Sciences) Antalya 29 Eylül - 1 Ekim 2017 de bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Arş. Gör., Trakya Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, mevsimcaglacengiz@trakya.edu.tr

² Corresponding Author. Dr. Öğr. Üyesi, Trakya Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, yelizyesil@trakya.edu.tr

1. Giriş

Mikro kredi uygulamaları yoksulluğu azaltmada önemlidir. Mikro kredi uygulamalarıyla kadınların iş yaşamına daha aktif katılımı sağlanmaktadır. 1970'li yıllarda Muhammed Yunus tarafından Bangladeş'te başlatılan uygulama günümüze kadar devam etmiş ve yaygınlaşmıştır. Bu çalışmanın amacı Türkiye'de kadın istihdamının geliştirilmesi açısından mikro kredi uygulamalarının önemini ortaya koymaktır. Bu amaçla, literatür taraması yapılarak mikro kredi uygulamalarından faydalanan kadın girişimcilerin örneklerine yer verilmiştir.

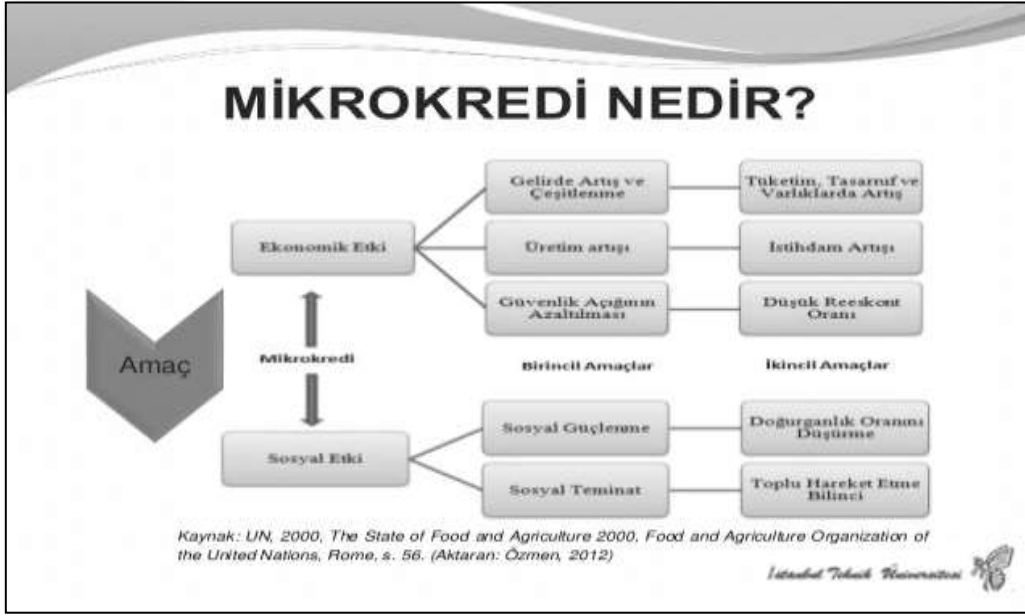
2. Mikro Kredi Tanımı

Mikro kredi, dar gelirli kadınların kendi kendilerine gelir getirici faaliyetlerde bulunmasına imkan sağlayan, teminat ve kefalet gerektirmeden verilen küçük bir sermayedir (<http://www.tgmp.net/tr/>).

Mikro kredi sisteminin kurucusu olan Prof. Muhammed YUNUS tarafından bu durum, ülkesi Bangladeş'te yaşanan dramın da etkisiyle "*Öğrencilerime ekonomik kuramlarının nasıl her türden ekonomik soruna çözüm bulduğunu anlatırken heyecanlanırdım. Bu kuramların güzelliğine ve zerafetine kendimi kaptırırdım. Şimdi, birden bire içimde bir boşluk duymaya başlamıştım. İnsanlar kaldırımlarda ve evlerin önünde açlıktan ölürlen bütün bu ince kuramlar ne işe yarıyordu ki? Onların gerçek yaşamlarını yansıtan ekonomik kuram neredeydi?*" şeklinde tasvir edilmektedir (Yunus, 2003:14-15, akt. Özmen, 2012:113).

Arıkan vd. (2010)'a göre mikro kredi uygulaması; ekonomik olarak aktif, açlık içinde olmayan, çalışarak para kazanabilecek yoksul kadınlara sembolik miktarlarda kredi vererek onları kendi işlerinin sahibi yapmayı ve onları yoksulluktan kurtarmayı hedefleyen, yoksullukla mücadelede etkili bir araç olduğu vurgulanan bir yoksullukla baş etme stratejisidir. Mikro kredinin kadınlara verilmesinin nedeni; kadın yoksulluğunun yüksek seviyelerde yaşanması ve kadınların ellerindeki parayı hane halkının refahı için harcaması olasılığının daha yüksek olduğunun tespit edilmiş olmasıdır. Öte yandan yüksek sesle dile getirilmese de kadınların borçların zamanında geri ödenmesi konusunda daha duyarlı olmaları belki de mikro kredi hizmetinin kadınlara sağlanmasındaki en önemli etkidir (Fidan ve Yeşil, 2014: 257).

Şekil 1: Mikro Kredi Amaç ve Etkileri

Kaynak: <https://www.slideshare.net/Gulderenyigit/trkiyede-mikrokredi-uygulamalar-inda-kobileme-iin-tasarm-nerisi>

Şekil 2: Mikro Kredi Alma Süreci

Kaynak: <http://www.tgmp.net/tr/sayfa/mikrokredi-alma-sureci/126/1>

3. Mikro Kredi Kavramının Ortaya Çıkışı ve Türkiye Grameen Mikro Finans Programı

1970'li yıllar mikro kredi sisteminin oluşturulmaya başlandığı dönemdir. Bangladeş, Brezilya ve bazı diğer ülkelerde uygulanan programlar yoksul kadın girişimcilere krediler vermeye başlamıştır. Erken mikro kredi uygulamalarında kredilerin geri dönüşünün temin edilmesine yönelik dayanışma grupları uygulaması kullanılmıştır. Dayanışma grupları oluşturulmasının temel felsefesi, herhangi bir maddi teminat gösteremeyen yoksulların aldıkları kredileri geri ödemelerini temin etmeye yönelik, grubun bir üyesinin kredi geri ödemelerini zamanında yerine getirmedeği zaman

grubun diğer üyelerinin de bir daha ilgili mikro finans kurumundan kredi alamaması, bunun oluşmasını engellemeye yönelik grup içinde hem destek hem de baskı oluşturarak sosyal güvence diye tabir edilen bir mekanizma oluşturulmasıdır. Mikro kredi uygulamalarına erken dönemlerde başlayan kurumlar Bangladeş'te Profesör Muhammed Yunus tarafından bir deney uygulaması olarak başlatılan Grameen Bank, faaliyetlerine önce Latin Amerika'da başlayan daha sonra uygulama alanını Birleşik Devletler ve Afrika kıtasına yaygınlaştıran ACCION International, Hindistan'da bir kadın sendikası tarafından kurulmuş olan Self-Employed Women's Association'dır. Bu kurumlar günümüzde de gelişmeye devam etmekte ve birçok ülkede bu programların benzeri uygulanmaya başlanmıştır. 1970'lerde Bangladeş'te Muhammed Yunus tarafından başlatılan mikro kredi hizmetleri yarım asırdan daha az bir zaman aralığında mikro işletmelerin oluşturulmasına yönelik kredi hizmetlerinden, yoksullar için tasarruflar, para transferleri ve sigorta hizmetlerini kapsayan geniş bir hizmet yelpazesi sunan mikro finans hizmetlerine dönüşmüştür (Gökyay, 2008:20).

Türkiye Grameen Mikro finans Programı, Türkiye'nin ilk ve tek mikro finans kuruluşudur. Türkiye Grameen Mikro finans Programı (TGMP), Türkiye İsrافی Önleme Vakfı (TİSVA) tarafından oluşturulmuş olup, Grameen Trust ile işbirliği yaparak faaliyetlerini sürdüren kar amacı gütmeyen bir mikro finans kuruluşudur. TGMP, yoksulluk içinde yaşayan kadınlara finansal hizmetler sağlama konusunda öncülük etmektedir. Kurumumuz Türkiye genelinde 67 ilde 98 şubesiyle halen 45.000 üzerinde üyeye hizmet vermektedir. TGMP çeşitli işletme ve kuruluşlar ile işbirliği yapmaktadır. Türkiye Grameen Mikro finans Programı, HSBC, Citibank, Whole Planet Foundation ve Açık Toplum Vakfı ile de işbirliği yapmaktadır. Bunun yanında TGMP, Morkoz sayesinde üyelere özel hizmetler sunmaktadır. Misyon ise Türkiye'nin bütün dar gelirli ailelerine, kadınlar vasıtasıyla uygun finansal hizmetler sunarak ve onları kendi kendilerine gelir getirici bir faaliyet yapmalarına teşvik ederek, ekonomik ve sosyal durumlarını geliştirmelerini sağlamak ve finansal anlamda sürdürülebilir bir ortam kurmaktır (<http://www.tgmp.net/tr/sayfa/biz-kimiz-/117/0>).

TGMP'nin Türkiye genelinde 98 şubesi bulunmaktadır. Öncelikle yaşanılan ilde veya ilçede yer alan şubeye gitmek, kullanıcı için doğru olan hizmeti almaya yardımcı olacaktır. Ancak TGMP'ye üye olup olunamayacağını belirlemek için bir kaç basit adım vardır(<http://www.tgmp.net/tr/sayfa/biz-kimiz-/117/0>):

- Öncelikle TGMP'ye kredi başvurusunda bulunacak olan adayın aklında bir iş fikrinin olması gerekmektedir. İlk defa kredi alacak olan üyeler en fazla 1.000 TL mikro kredi kullanabilirler.
- Bir iş fikri olan ve 5 kadından oluşan bir grup oluşturulması gerekmektedir. Grupta yer alan kadınlar yakın akraba olamaz. Örneğin anne ve kızları veya kardeşleri, vb. kişiler aynı grupta yer alamaz.
- 5 kadının yer aldığı bir grup oluşturulduktan sonra 3 gün sürecek olan eğitimlerde, kurum işleyiş sistemi ve kredi geri ödemesi hakkında bilgi verilmektedir.
- Verilen eğitim sürecinin tamamlanmasının ardından, kredi almaya hak kazanan grup üyeleri kredilerini almaktadır.

4. Araştırma

Araştırmanın amacı, Türkiye’de kadın istihdamının geliştirilmesi açısından mikro kredi uygulamasının öneminin incelenmesidir.

4.1. Araştırma Yöntemi ve Örneklemi

Araştırma ağırlıklı olarak çeşitli kaynaklara ve güncel haberlere dayalı olarak hazırlanmıştır. Araştırmada “mikro kredi” anahtar kelimesi kullanılarak google.com ve dergipark.gov.tr’de tarama yapılmış, var olan makaleler içerisinden istihdam konulu olanlar içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Ayrıca çalışma kapsamında Türkiye Grameen Mikro finans Programı’nın resmi internet sitesi içerisinde “Haber&Etkinlikler” bölümünde yer alan ve kadın girişimci örneklerine yer veren haberler de incelenmiştir.

4.2. Araştırma Bulguları

Araştırmanın bulguları iki kısımda incelenmiştir. 1. kısımda “mikro kredi” anahtar kelimesi kullanılarak google.com ve dergipark.gov.tr’de yapılan tarama sonucunda ulaşılan istihdam konulu makaleler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. 2. kısımda ise Türkiye Grameen Mikro finans Programı’nın resmi internet sitesi içerisinde “Haber&Etkinlikler” bölümünde yer alan ve kadın girişimci örneklerine yer veren haberler yine içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir.

4.2.1. İstihdam Konulu Çalışmaların İncelenmesi

Google.com ve dergipark.gov.tr’deki tarama sonucu istihdam konulu ve araştırmada aynı değişkenlere yer veren 7 çalışma tespit edilmiştir. Bu çalışmalardan elde edilen bulgular tablo aracılığıyla aktarılmıştır.

Tablo 1: Mikro kredi Kullanımında İzmit İli Örneği³

ÇALIŞMANIN (MAKALENİN) ADI	Mikro kredi Uygulamaları ve Kadın İstihdamı: İzmit Örneği
ÇALIŞMADA KULLANILAN VERİ TOPLAMA ARACI	Anket
ÇALIŞMANIN ÖRNEKLEM SAYISI	231
ÖRNEKLEMDEKİ KİŞİLERİN MEDENİ DURUMU	Evli: %84,8 Dul: %9,1 ⁴ Bekar: %6,1
ÖRNEKLEMDEKİ KİŞİLERİN EĞİTİM DURUMU ⁵	Lise: %46,8 Ortaokul: %36,4 İlkokul: %12,1 Önlisans: %4,8
MİKRO KREDİNİN KULLANILDIĞI ALANLAR	Ev İçi Üretim: %86,1 Dükkan: %8,2 Pazar: %2,6 Atölye: %1,7 Tezgah: %1,3

Tablo 1’de belirtildiği gibi İzmit ilinde gerçekleştirilen çalışmanın adı “Mikro Kredi Uygulamaları ve Kadın İstihdamı: İzmit Örneği” ‘dir. İzmit ilinde mikro kredi kullanan

⁴ Makalede “dul” ifadesinin hangi anlamda kullanıldığı (eşinden ayrılmış/eşi vefat etmiş?) bilgisine yer verilmemiştir.

231 kadına anket uygulanmıştır. Kadınların % 84,8'i evli, % 9,1'i dul ve % 6,1'i bekar. Kadınların yarısına yakını lise mezunudur (% 48,8) ve ön lisan mezun olan kadınların sayısı "% 4,8" ile en azdır. Kadınların % 36,4'ü ortaokul, %12,1'i ise ilkokul mezunudur. Örneklem içerisinde yer alan kadınların neredeyse tamamının (% 92,2) mikro krediyi kullanma amacı sahip oldukları işi geliştirmektir. Kadınların geri kalan % 7,8'inin mikro krediyi kullanma amacı ise farklılık göstermektedir. Kadınların büyük bir çoğunluğu mikro krediyi ev içi üretimde (% 86,1) kullanmıştır. Ayrıca dükkan (% 8,2), pazar (% 2,6), atölye (% 1,7) ve tezgah (%1,3) da krediyi kullandıkları diğer alanlardır.

Tablo1'de aktarılan bilgilere ek olarak makalede yer alan çalışmadan elde edilen bulgulara göre daha önce işsiz olduğunu ifade eden kadınların % 68,8'i mikro kredi kullanımı sonrası işgücü piyasasına dahil olmuştur (Taşpın, 2016:265). Yani kadınların yarısından fazlasına gelir getirici bir aktiviteye katılma imkanı sağlanmıştır. Kadınların mikro kredi kullanımı sonrası ekonomik faaliyet içerisinde yer aldıklarının önemli göstergelerinden biri de kadınların gelirlerinin artmasıdır. Mikro kredi kullanımıyla kadın girişimcilerin en alt gelir düzeyindeki oranı % 85,7'den %1,7'ye gerilemiştir. Kadınların %8,2'si ise mikro kredi uygulamasından sonra işyeri sahibi olmuştur (Taşpın, 2016:288).

Tablo 2: Mikro Kredi Kullanımında Bilecik İli Örneği

ÇALIŞMANIN (MAKALENİN) ADI	Türkiye'de Kadınların Ekonomiye Kazandırılması Açısından Mikro Kredi: Bilecik Örneği
ÇALIŞMADA KULLANILAN VERİ TOPLAMA ARACI	Mülakat
ÇALIŞMANIN ÖRNEKLEM SAYISI	30
ÖRNEKLEMDEKİ KİŞİLERİN MEDENİ DURUMU	Evli: %53,3 Bekar: %30 Boşanmış: %10 Eşi Vefat Eden: %6,6
ÖRNEKLEMDEKİ KİŞİLERİN EĞİTİM DURUMU	İlkokul: %50 Ortaokul: %23,3 Yüksekokul: %13,3 Lise Terk: %6,6 Üniversite: %6,6
MİKRO KREDİNİN KULLANILMA AMACI	Yeni Bir İş Kurmak: %56,6 Mevcut İş Geliştirmek: %33,3 Var Olan İş Kurtarmak: %10
MİKRO KREDİNİN KULLANILDIĞI ALANLAR	Pazarlama: %50 Ev İçi Üretim ve Satış: 23,3 Hayvancılık: % 10 Tarımsal Üretim: %13,3 Diğer: 3,3

Tablo 2'ye bakıldığında çalışma Bilecik ilinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın adı ise "Türkiye'de Kadınların Ekonomiye Kazandırılması Açısından Mikro Kredi: Bilecik Örneği" 'dir. 30 kadınla mülakat yapılmıştır ve bu kadınların % 53,3'ü evlidir. Ayrıca kadınların % 30'u bekar, %10'u boşanmış ve % 6,6'sının eşi vefat etmiştir. Kadınların yarısı ilkokul, % 23,3'ü ortaokul, % 13,3'ü yüksekokul ve sadece % 6,6'lık bir kısmı üniversite mezunudur. Ayrıca % 6,6'sı da liseden terktir. Kadınların mikro kredi kullanma amaçlarına gelindiğinde ise yarısından fazlası yeni bir iş kurmak (%56,6) istemektedir. Mevcut işi geliştirmek (% 33,3) ve var olan işi kurtarmak (%10) ayrıca

kadınların mikro krediyi kullanma amaçlarındandır. Son olarak “% 50” ile pazarlama, “% 23,3” ile ev içi üretim ve satış, “% 10” ile hayvancılık, “%13,3” ile tarımsal üretim ve “% 3,3” ile diğer alanlar kadınların mikro krediyi kullandıkları alanlardır.

Çalışma incelendiğinde mikro kredi kullanan kadınlar, Bilecik ilinin az gelişmiş bölgelerinden dışarıya açılma imkanı elde ederek hem toplumsal hem aile içi yaşantılarında daha fazla söz sahibi olmuştur. Bu durum onları motive ederek istihdam oranlarını da arttırmaktadır (Fidan ve Yeşil, 2014: 269). Mülakat yoluyla elde edilen bilgiler ışığında mikro kredi uygulaması sayesinde kadınların çalışma yaşamına katkıları artmış ve onların sosyal konumları güçlenmiştir (Fidan ve Yeşil, 2014: 263).

Tablo 3: Mikro Kredi Kullanımında Sakarya İli Örneği

ÇALIŞMANIN (MAKALENİN) ADI	Türkiye’de Mikro Kredi Uygulamasının Sakarya İli Özelinde İncelenmesi
ÇALIŞMADA KULLANILAN VERİ TOPLAMA ARACI	Mülakat
ÇALIŞMANIN ÖRNEKLEM SAYISI	90
ÖRNEKLEMDEKİ KİŞİLERİN MEDENİ DURUMU	Evli: %71,1 Bekar: %17,8 Boşanmış/Dul: %11,1
ÖRNEKLEMDEKİ KİŞİLERİN EĞİTİM DURUMU	İlkokul: %31,1 Lise : %18,9 Okuryazar Değil: %15,6 Ortaokul: %13,3 Üniversite: %11,1 Okuryazar: %10
MİKRO KREDİNİN KULLANILMA AMACI	Mevcut İşi Geliştirmek: %60 Yeni Bir İş Kurmak: %21,1 Aile Bütçesine Katkıda Bulunmak: %10 Boş Zaman Değerlendirmek: %6,7 Yardımda Bulunmak/Burs Vermek: %2,2 ⁶
MİKRO KREDİNİN KULLANILDIĞI ALANLAR	El İşi Yapım Satımı: %20 Kozmetik/Temizlik Malzemesi Alım Satımı: %12,2 Terzilik: %12,2 Dokumacılık: %10 Çeyizlik Eşya Alım Satımı: %10 Çamaşır/Giysi Alım Satımı: %8,9 Kuaförlük: %7,8 Çiçekçilik: %6,7 Tarhana/Turşu/ Makarna Yapım Satımı: %5,6 Kafe İşletmeciliği: %2,2 Bakkallık: %2,2 Danışmanlık Hizmeti: %2,2

Tablo 3’e bakıldığında çalışma Sakarya ilinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın konu başlığı “Türkiye’de Mikro Kredi Uygulamasının Sakarya İli Özelinde İncelenmesi” ‘dir. 90 kadınla mülakat yoluyla görüşülmüştür ve bu kadınların % 71.1’i evlidir. Ayrıca %

⁶ Çalışmadan edinilen bilgilere göre kadınların yardımda bulunmak ve burs vermek için aldıkları mikro krediyi, üyesi oldukları dernekten burs alan öğrencilere destek olmada kullanmayı amaçlamaktadır.

17,8'i bekar, % 11,1'i, boşanmış/dul'dur. Kadınların % 31,1'i ilkokul, %18,9'u lise, % 13,3'ü ortaokul ve % 11,1'i üniversite mezunudur. 90 kadının %10'u okuryazar %15,6'sı ise okuryazar değildir. Kadınların % 60 gibi bir oranla yarısından fazlası mevcut işini geliştirmek için mikro kredi kullanmıştır. Ayrıca yeni bir iş kurmak (% 21,1), aile bütçesine katkıda bulunmak (% 10), boş zaman değerlendirmek (% 6,7) ve yardımda bulunmak/burs vermek (% 2,2) kadınların mikro krediyi kullanmadaki diğer amaçlarındandır. Kadınların oransal olarak mikro krediyi kullandığı en yüksek alan el işi yapım ve satımıyken, en düşük alanlar kafe işletmeciliği (% 2,2), bakkallık (% 2,2) ve danışmanlık hizmetidir (% 2,2). Ayrıca kadınlar kozmetik/temizlik alımı satımı (% 12,2), terzilik (% 12,2), dokumacılık (% 10), çeyizlik eşya alım/satımı (%10), çamaşır/giysi alım satımı (% 8,9), kuaförlük (% 7,8), çiçekçilik (% 6,7), tarhana/turşu/makarna alım satımı (% 5,6) alanlarında da almış oldukları mikro krediyi kullanmıştır.

Çalışma incelendiğinde mikro kredi ile yapılan işlerde çalışan sayısına bakılırsa mikro krediyi kullanan kişilerin sadece kendini istihdam edebilme oranı % 63,3, 2 kişinin istihdam edilme oranı %24,4, 3 ve 4 kişinin istihdam edilme oranı % 2,2 iken, 5 kişi ve üstü istihdam edilme oranı %10'dur. Mikro kredinin istihdama katkısının düşük olduğu söylenebilir (Öz ve Çolakoğlu, 2014: 197). Oranlara bakıldığında mikro krediyi kullananlar, diğer bireylere istihdam imkanı sağlamada faydalı olamamıştır. Fakat krediyi kullanan kişilerin tamamının kredi kullanımı sonunda istihdama katılmış olması önemli bir sonuçtur.

Tablo 4: Mikro Kredi Kullanımında Tokat İli Örneği

ÇALIŞMANIN (MAKALENİN) ADI	Kadın İstihdamının Arttırılmasında Mikro Kredi Uygulamasının Etkisi: Tokat İli Örneği
ÇALIŞMADA KULLANILAN VERİ TOPLAMA ARACI	Anket
ÇALIŞMANIN ÖRNEKLEM SAYISI	225
ÖRNEKLEMDEKİ KİŞİLERİN MEDENİ DURUMU	Evli: %89,8 Dul/Boşanmış: %5,3 Eşi Vefat Etmiş: %2,7 Bekar: %2,2
ÖRNEKLEMDEKİ KİŞİLERİN EĞİTİM DURUMU	İlkokul: %62,7 Ortaokul: %16,9 Lise : %9,3 Okuryazar: %4,9 Okuryazar Değil: %4,9 Yüksekokul: %0,9 Üniversite: %0,4
MİKRO KREDİNİN KULLANILMA AMACI	Geçim SıkıntısıGidermek: %52 Mevcut İş Geliştirmek: %20,4 Yeni Bir İş Kurmak: %12,9 Çocuklarının Eğitiminde Kullanmak: %7,6 Eşinin İsteğini Yerine Getirmek : %7,1
MİKRO KREDİNİN KULLANILDIĞI ALANLAR	El İş Yapımı ve Satımı: %69,3 Turşu, Kuşburnu, Salça, Makarna, Ekmek Yapımı: %10,7 Diğer: %20 ⁷

⁷ Mikro kredinin kullanıldığı diğer alanlar: Kozmetik/Temizlik Malzemesi Satıcılığı (%4,4), Tuhafiyecilik (%4), Kuaförlük (%3,5), Terzilik-Nakış Atölyeciliği (%1,8), Çamaşır-Giysi Satıcılığı (%1,7), Çeyizlik Eşya Satıcılığı (%1,3), Gelinlikçilik (%0,9), Nevresim-Perde Satışı (Dükkan) (%0,4), Bakkallık (% 0,4), Kafe İşletmeciliği (%0,4), Bakırcılık (%0,4).

Tablo 4'e bakıldığında makalenin adı "Kadın İstihdamının Arttırılmasında Mikro Kredi Uygulamasının Etkisi: Tokat İli Örneği" ' dir. Çalışmada 225 kadına anket uygulanmıştır. Anketten elde edilen verilere göre kadınların büyük bir çoğunluğu evlidir (% 89,8). Ayrıca kadınların % 5,3'ü dul/boşanmış, % 2,7'sinin eşi vefat etmiş, % 2,2'si ise bekarıdır. Kadınların yarısından fazlası ilkokul mezunudur (% 62,7). Ayrıca %16,9'u ortaokul, % 9,3'ü ise lise mezunudur. Aralarında "% 0,9" oran ile yüksekokul ve "% 0,4" oran ile üniversite mezunları da vardır ve % 4,9'u okuryazar % 4,9'u okuryazar değildir. Kadınların % 52'sinin mikro kredi kullanma amacı geçim sıkıntısını gidermektir. Aralarında mevcut işini geliştirmek (% 20,4), yeni bir iş kurmak (%12,9), çocuklarının eğitiminde kullanmak (% 7,6) ve eşinin isteğini yerine getirmek (% 7,1) amacıyla mikro kredi kullananlar da bulunmaktadır. Kadınların mikro krediyi kullandıkları alanlar çeşitlidir; el işi yapımı ve satımı (% 63,9) mikro kredinin en çok kullanıldığı alandır. Ayrıca kadınlar turşu,/kuşburnu/salça/makarna/ekmek yapımı (% 10,7) ve diğer alanlarda (% 20) da mikro krediden faydalanmıştır. Tokat ilinde mikro kredi kullanan kadınlar üzerinde gerçekleştirilen çalışmada kadınların çok azı yeni bir iş kurmakta ya da mevcut işini geliştirerek para kazanmaktadır. Bu haliyle mikro kredi uygulamasının kadın istihdamının niceliği ve niteliğini arttırma yönünde katkı sağladığını söylemek mümkün olmamaktadır (Aşkın ve Barış, 2015: 89).

Tablo 5: Mikro kredi Kullanımında Diyarbakır İli Örneği⁸

ÇALIŞMANIN (MAKALENİN) ADI	Yoksullukla Mücadelede Mikro Kredi Sistemi: Diyarbakır Örneği
ÇALIŞMADA KULLANILAN VERİ TOPLAMA ARACI	Anket
ÇALIŞMANIN ÖRNEKLEM SAYISI	500
ÖRNEKLEMDEKİ KİŞİLERİN MEDENİ DURUMU	Evli: %81,8 Bekar: %9,6 Dul: %6,8 Boşanmış: 1,8
ÖRNEKLEMDEKİ KİŞİLERİN EĞİTİM DURUMU	İlköğretim: %37,9 Okuryazar Değil: %35,1 Lise: %18 Okuryazar: %7 Üniversite: %2
MİKRO KREDİNİN KULLANILMA AMACI	Yeni Bir İş Kurmak: %64,2 Mevcut İş Geliştirmek: %19,4 İhtiyaç Kredisi Olarak Kullanmak: %16,4

Makalenin adı "Yoksullukla Mücadelede Mikro Kredi Sistemi: Diyarbakır Örneği" 'dir. 500 kadına anket uygulanmıştır ve bu kadınların % 81,8'i evlidir (**Tablo 5**). Ayrıca 500 kadının % 9,6'sı bekar, % 6,8'si dul, ve 1,8'i eşinden boşanmıştır. Kadınların %37,9'u ilköğretim, %18'i lise mezunudur. Aralarında % 2'lik bir oranla üniversite mezunu olanlar da vardır. Bunlara ilaveten kadınların % 37,9'luk bir kısmının okuryazar olmaması göze çarpmaktadır geri kalan %7'si ise okuryazardır. Kadınların % 64,2'sinin mikro krediyi kullanma amacı yeni bir iş kurmaktır. Mevcut işini geliştirmek için kullananların oranı ise % 14,4'tür. Ayrıca kadınlar arasında mikro krediyi çalışma

⁸ Diyarbakır ilinde gerçekleştirilen çalışmanın yer aldığı makalede kadınların mikro krediyi kullandıkları alanların bilgisine ulaşılamamıştır.

alanında kullanmaktan ziyade diğer alanlarda sadece ihtiyaçlarını gidermek için (%16,4) kullananlar da vardır.

Yoksulların kendileri sunulan ekonomik fırsatları çok iyi değerlendirerek girişimci haline geldikleri, küçük miktarlardaki krediyi %100'e varan oranlarda geri ödedikleri ve başkasına bağımlı olarak bir hayat sürmekten sıyrılarak ekonomik olarak kendi ayakları üzerinde durabilen, verimli bireyler haline geldikleri defalarca kanıtlanmıştır (Doğan ve Kaya, 2013: 165). Çalışmadan elde edilen bulgular, oldukça yoksul kadınların mikro krediyi kendileri kullanarak gelir getirici bir faaliyette bulunmaları durumunda ailenin günlük gereken gıda ihtiyacını sağladıkları, grup içindeki dayanışmanın kadınları güçlendirdiği ve kadınların kendilerine olan özgüvenlerinin arttığını ortaya çıkarmaktadır (Toksöz'den Aktaran Doğan ve Kaya: 2013: 165-166).

Tablo 6: Mikro Kredi Kullanımında TRA1⁹ Bölgesi Örneği

ÇALIŞMANIN (MAKALENİN) ADI	Mikro Kredinin Yoksulluk Ve İstihdam Üzerine Etkisi: Tra1 Bölgesinde Alan Araştırması
ÇALIŞMADA KULLANILAN VERİ TOPLAMA ARACI	Anket
ÇALIŞMANIN ÖRNEKLEM SAYISI	492
ÖRNEKLEMDEKİ KİŞİLERİN MEDENİ DURUMU	Evli: %78,7 Bekar: %11 Boşanmış/Dul: %10,3
ÖRNEKLEMDEKİ KİŞİLERİN EĞİTİM DURUMU	Lise: %31,5 İlkokul: %24,4 Ortaokul: %23 Okuryazar: %10,1 Okuryazar Değil: %5,5 Üniversite: %5,5
MİKRO KREDİNİN KULLANILMA AMACI	Aile Bütçesine Katkıda Bulunmak: %42,7 Mevcut İş Geliştirmek: %23 Yeni Bir İş Kurmak: %21,5 Yeni Bir İşkoluna Girmek: %5,3 Boş Zaman Değerlendirmek: %3,9 Bir İşe Ortak Olmak: %2,8 Yardımda Bulunmak/Burs Vermek: %0,8
MİKRO KREDİNİN KULLANILDIĞI ALANLAR	Elişi Yapım Ve Satımı: %30,3 Kozmetik/Temizlik Ürünü Alım Ve Satımı: %26,6 Giysi / Çamaşır Alım Ve Satımı: %10,4 Çeyizlik Eşya Alım Ve Satımı: %8,1 Kuaförlük: %7,1 Terzilik: %4,1 Diğer: 13,4 ¹⁰

Makalenin konu başlığı "Mikro Kredinin Yoksulluk Ve İstihdam Üzerine Etkisi: Tra1 Bölgesinde Alan Araştırması" 'dır (**Tablo 6**). 492 kadına anket uygulanmış olup kadınların % 78,8'i evli, % 11'i bekar ve %10,3'ü boşanmış ya da duldur. Kadınların %

⁹ TRA1 bölgesi olarak kabul edilen iller Erzurum, Erzincan ve Bayburt'tur (http://www.tuik.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetay&KT_ID=0&KITAP_ID=182). Fakat araştırma sadece Erzincan ve Erzurum illerinde gerçekleştirilmiştir.

¹⁰ Mikro kredinin kullanıldığı diğer alanlar: Hayvancılık: %2,1, Gıda Ürünleri (Yöresel): %2,1, Tarım: %1,8, Bakkallık: %1,4, Dokumacılık: %1,2, Kantin/Kafe İşletmeciliği: %1,2, Çiçekçilik: %0,8, Manav: %0,6, Kırtasiyecilik: %0,4, Danışmanlık Hizmeti: %0,4, Diğer: %1,4.

31,5'i lise, % 24,4'ü ilkokul, % 5,5'i üniversite mezunudur. Ayrıca 492 kadının % 10,1'i okuryazar, % 5,5'i okuryazar değildir. Kadınların % 42,7'i aile bütçesine katkıda bulunmak, % 23'i mevcut işi geliştirmek, % 21,5'i yeni bir iş kurmak, %5,3'ü yeni bir işkoluna girmek, % 3,9'u boş zaman değerlendirmek, % 2,8'i bir işe ortak olmak ve % 0,8'i yardımda bulunmak/burs vermek amacıyla mikro kredi kullanmıştır. Mikro kredinin kullanıldığı alanlar; % 30,3'le el işi yapım ve satımı, 26,6'yla kozmetik/temizlik ürünü alım ve satımı, %10,4'le giysi/çamaşır alım ve satımı, % 8,1 ile çeyizlik eşya alım ve satımı, % 7,1'le kuaförlük, % 4,1'le terzilik ve 13,4'le diğer alanlardır.

Çalışma bulgularına göre mikro krediyi en çok talep eden kesim, ev hanımı statüsünde olanlardır. Mikro kredi uygulaması sayesinde özellikle ev hanımlarına istihdam alanı açıldığı ve kadınların işgücüne katılım oranlarının arttığı çıkarımında bulunulabilir. Kadınların % 87,2'si sadece kendileri için istihdam imkanı bulmuşken %12'si yanında personel çalıştırarak istihdama katkıda bulunmuştur (Boz ve Çınar, 2016: 128).

Tablo 7: Mikro Kredi Kullanımında Eskişehir İli Örneği¹¹

ÇALIŞMANIN (MAKALENİN) ADI	Yoksullukla Mücadele Stratejisi Olarak Mikro Kredi Uygulaması: Eskişehir İli Örneği
ÇALIŞMADA KULLANILAN VERİ TOPLAMA ARACI	Anket
ÇALIŞMANIN ÖRNEKLEM SAYISI	336
ÖRNEKLEMDEKİ KİŞİLERİN EĞİTİM DURUMU	İlköğretim: %40,79 Lise: %40,79 Okuryazar: %7,85 Okuryazar Değil: %7,55 Üniversite/Yükseklisans/Doktora: %3,02
MİKRO KREDİNİN KULLANILMA AMACI ¹²	Yeni Bir İş Kurmak: %42,9 Mevcut İş Geliştirmek: %36,3 Yeni Bir İşkoluna Girmek: %13,7 Bir İşe Ortak Olmak: %6,3
MİKRO KREDİNİN KULLANILDIĞI ALANLAR ¹³	El İşi: %48,5 Ticaret: %22,3 Seyyar Satıcılık: %13,1 Tarım: %5,7 Hayvancılık: %2,4 Diğer: %6,8

Makalenin konu başlığı "Yoksullukla Mücadele Stratejisi Olarak Mikro Kredi Uygulaması: Eskişehir İli Örneği"dir (**Tablo 7**). 336 kadına anket uygulaması yapılmıştır. Kadınların % 40,79'u ilköğretim, % 40,79'u lise, %3,02'si, üniversite/yükseklisans/doktora mezunudur. 336 kadının %7,85'i okuryazar, %7,55'i okuryazar değildir. Eskişehir ilinde mikro kredi uygulamasından yararlanan kadınların krediyi kullanma amaçları farklılık göstermektedir. Kadınların % 42,9'u yeni bir iş kurmak, %36,3'ü mevcut işini geliştirmek, %13,7'si yeni bir işkoluna girmek, % 6,3'ü ise bir işe ortak olmak amacıyla kredi kullanmıştır. Ayrıca mikro krediyi kadınların

¹¹ Eskişehir ilinde yapılan çalışmada kadınların medeni durumları bilgisine yer verilmemiştir.

¹² Örneklem dahil olan 336 kadından 3'ü mikro krediyi kullanma amacını belirtmemiştir (Şengür ve Taban, 2012: 77).

¹³ Örneklem dahil olan 336 kadından 4'ü mikro krediyi kullandığı alanı belirtmemiştir (Şengür ve Taban, 2012: 77).

% 48,5'i el işi, % 22,3'ü ticaret, %13,1'i seyyar satıcılık, % 5,7'si tarım, %2,4'ü hayvancılık ve % 6,8'i diğer alanlarda kullanmıştır.

Çalışma bulgularına göre ev hanımı statüsünde olan kadınlar mikro krediyi en çok talep eden gruptur. Mikro kredi uygulamasından faydalanan ev hanımlarının %35,7'lik bir oranla istihdama önemli katkı sağladığını ve bu yolla kadın işgücüne katılım oranını yükselttikleri söylenebilir. Anketten elde edilen bulgulara göre, mikro kredi kullanımının yol açtığı dolaylı istihdam katkısının çok fazla olduğu tahmin edilmiştir. İstihdam edilen kadınların büyük bir kısmının (%84,5'i) "ev hanımı ve "çalışmayı düşünmeyen kişiler" olması mikro kredinin dolaylı olarak kadın işgücüne katılım oranını arttırdığının kanıtıdır. İstihdam edilen kadınların % 93'ünü çalışmayı düşünmeyen, ev hanımı ve işsiz kesim oluşturmaktadır. Ülkemizde kadınların işgücüne katılımındaki düşük oranlar dikkate alındığında mikro kredi uygulamasının kadınların işgücüne katılım oranını da arttırdığı da net bir biçimde görülmektedir (Şengür ve Taban, 2012: 82-83).

4.2.2. Türkiye Grameen Mikro Finans Programı İnternet Sitesinde Yer Alan Kadın Girişimci Örneklerinin İncelenmesi

Türkiye Grameen Mikro finans Programı resmi internet sitesi içerisinde mikro kredinin ne anlama geldiği ve krediyi alma sürecinin nasıl gerçekleştiği gibi çeşitli bilgiler yer almaktadır. "Medya köşesi" 'nin alt kategorisi olan "Haber & Etkinlikler" bölümünde ise genel olarak mikro kredi ile ilgili basında yer alan haber ve etkinliklere ve mikro krediyi kullanan kadın girişimciler hakkında birtakım haberlere yer verilmiştir. Sitede yer alan kadın girişimci örneklerinden elde edilen bulgular ise tablolar aracılığıyla aktarılmıştır.

Tablo 8: Türkiye Mikro Finans Grameen Programı İnternet Sitesinde Yer Alan Kullanıcılar

Mikro Kredinin Kullanıldığı İller	Kahramanmaraş(4), Gaziantep, Mardin, Şanlıurfa(2), Diyarbakır,
Mikro Kredinin Kullanıldığı Alanlar ve Bu Alanlarda Kullanıcıların Kendisi Dahil İstihdam Edilen Kişi Sayısı	Gözleme Dükkanı(3), Süt /Yoğurt Satışı ve Biber Temizleme İşi(101), El İşi Dükkanı(2), Pazarcılık(1), Tekstil Atölyesi(21), Ayakkabı Tamirciliği(1), Keçecilik(1), Lokantacılık(1), Tuhafiye Dükkanı(16)

Türkiye Mikro Finans Grameen Programı'nın resmi internet sayfasında yer alan "Haber & Etkinlikler" bölümünde toplamda 9 kadın kullanıcının haberlerine yer verilmiştir.¹⁴ Mikro kredi kullanan 4 kadın Kahramanmaraş, 1 kadın Gaziantep, 1 kadın Mardin, 2 kadın Şanlıurfa ve 1 kadın da Diyarbakır ilinde ikamet etmektedir. Bu doğrultuda Güneydoğu ve Akdeniz bölgeleri mikro kredinin en fazla kullanıldığı bölgelerdir. Mikro kredinin kullanıldığı alanlar ise çeşitlidir, bunlar; gözleme dükkanı, süt /yoğurt satışı ve biber temizleme işi, el işi dükkanı, pazarcılık, tekstil atölyesi, ayakkabı tamirciliği, keçecilik, lokantacılık, tuhafiye dükkanı. Ayrıca kadınların 4'ü "kendi hesabına çalışan" kategorisindeyken geri kalan 5'i "işveren" statüsündedir. İşveren statüsünde olanlar en az "2" kişiyi yanında istihdam etmişken en fazla ise "100" kişiye istihdam olanağı tanımıştır.

¹⁴ <http://www.tgmp.net/tr/haberler/2>, erişim Tarihi: 03.10.2017

5. Sonuç ve Değerlendirme

Çalışmaların tamamı incelendiğinde Bilecik, Sakarya, Eskişehir, Diyarbakır, Erzincan, Erzurum, Tokat ve İzmir araştırmaların yapıldığı illerdir. Bu doğrultuda Doğu Anadolu Bölgesi mikro kredi kullanımı konusunda en fazla araştırmanın yapıldığı bölgedir. Çalışmalarda veri toplama aracı olarak 5 anket 2 mülakat yöntemi kullanılmıştır. Araştırmalarda yer alan en düşük örneklem sayısı 30 iken en yüksek sayı 500'dür. Bütün illerde (Eskişehir hariç) örnekleme dahil olan kadınların büyük bir çoğu evlidir. Bazı illerde lise mezunu olanların sayıca oranları fazlayken, diğerinde kadınların çoğunluğu ilkokul mezunudur. Aralarında okuryazar ve okuryazar olmayanlar da vardır. Kadınların mikro krediyi kullanma amaçları ise birbirinden farklılık göstermektedir bunlar; yeni bir iş kurmak, mevcut işi geliştirmek, geçim sıkıntısını gidermek, çocuklarının eğitiminde kullanmak, eşinin isteğini yerine getirmek, bir işe ortak olmak, yeni bir işkoluna girmek, ihtiyaç kredisi olarak kullanmak, aile bütçesine katkıda bulunmak, boş zaman değerlendirmek, yardımda bulunmak/burs vermek, var olan işi kurtarmaktır. Mikro kredinin kullanıldığı alanlar ise oldukça çeşitlidir. Fakat el işi yapımı ve satımı kadınların mikro krediyi en fazla kullandıkları alandır.

Araştırmalarda kadınların mikro kredi uygulamasıyla ilgili birtakım sorunlarla karşılaştıkları tespit edilmiştir. Tüm çalışmalardan elde edilen bulgulara göre kullanıcıların mikro kredi hakkındaki önerilerini şu şekilde sıralamak mümkündür;

- Ödeme süreleri uzatılmalı
- Kredi miktarı arttırılmalı/kredi miktarında sınır olmamalı
- Grup yerine bireysel bazda kredi alınmalı
- Hizmet/işlem bedeli alınmamalı
- Ödemeler tek seferde olmalı
- Ürün satışı için yönlendirme yapılmalı
- Mikro kredi gençlere yönelik olmalı
- Sigorta prim desteği verilmeli
- Görevliler ilgili olmalı
- Danışma hizmetleri yeterli olmalı
- Başvuru işlemleri kısa sürmeli
- Pazarlamaya ilişkin sorunlar giderilmeli
- Şubeleştirme uygulamasına geçilmelidir.

Bunlara ek olarak, İzmit ilinde yapılan araştırmada kullanıcıların tamamına yakını krediyi geri ödemede aksaklık yaşamadıklarını dile getirmiştir. Ayrıca aralarında satış yeri ofisinin sayısını yeterli bulan, kredi miktarını yeterli gören, krediden yararlanmak için kişi sayısı kısıtının olmadığını düşünen ve genel anlamda mikro krediden herhangi bir sıkıntı yaşamadıklarını beyan edenler de bulunmaktadır (Tapşın, 2016: 285).

Önerilen hususlar dikkate alındığında gerekli eksiklikler giderildiği takdirde mikro kredi uygulamalarından istenilen verim daha fazla alınabilir ve bu uygulamanın yoksulluğu gidermedeki rolü daha çok artabilir. Mikro krediyle beklenen amaç ve hedeflere ulaşılması için de bu gereklidir. Güncel koşullara göre kredinin belirlenmesi, iletişimin artırılması, pazarlama ve diğer konularda eğitim etkinliklerinin artırılmasıyla istenilen standartlara daha çok ulaşılabilir. Özellikle bu uygulama konusunda bilinç düzeyinin artırılması uygulamanın yaygınlaşmasını sağlayacaktır. Özellikle kadınlar geçim sıkıntısını gidermeyi hedeflemektedir. Kadınların geçimlerini sağlama yanında istedikleri işleri daha da geliştirip kurabilmeleri adına gereken düzenlemeler yapılmalıdır. Bu takdirde uygulama daha çok amacına ulaşacaktır.

Kaynakça

- Arıkan, G., Korkut, E. & Uluoğlakçı, C. (2010). Kadın Yoksulluğu ve Mikro Kredi Uygulaması: Ankara Örneği. Bildiriler Kitabı (ss.9-15). Uluslararası Yoksullukla Mücadele Stratejileri Sempozyumu: Deneyimler ve Yeni Fikirler. İstanbul.
- Aşkın, E. Ö., & Barış, S. (2015). Kadın İstihdamının Arttırılmasında Mikro Kredi Uygulamasının Etkisi: Tokat İli Örneği. *Çalışma ve Toplum* , 63-88.
- Burtan Doğan, B., & Kaya, M. (2013). Yoksullukla Mücadelede Mikro Kredi Sistemi: Diyarbakır Örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* , 144-170.
- Çelebi Boz, F., & Çınar, Ö. (2016). Mikro Kredinin Yolsulluk ve İstihdam Üzerine Etkisi: TRA1 Bölgesinde Alan Araştırması. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi* , 117-135.
- Fidan, F., & Yeşil, Y. (2014). Türkiye'de Kadınların Ekonomiye Kazandırılması Açısından Mikro Kredi: Bilecik Örneği. *Journal of Entrepreneurship & Development / Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi* , 253-270.
- Gökyay, Ç. (2008).Türkiye’de Mikrokredi Uygulamaları ve İstihdama Yansımaları,Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Öz, C. S., & Çolakoğlu, C. (2014). Türkiye'de Mikrokredi Uygulamasının Sakarya İli Özelinde İncelenmesi. *Çalışma ve Toplum* , 177-205.
- Özmen, F. (2012).Türkiye’de Kadın İstihdamı ve Mikrokredi, Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, C.3, S.6. s.109-130.
- Şengür, M., & Taban, S. (2012). Yoksullukla Mücadele Stratejisi Olarak Mikrokredi Uygulaması: Eskişehir İli Örneği. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , 59-89.
- Tapşın, G. (2016). Mikro Kredi Uygulamaları ve Kadın İstihdamı: İzmit Örneği. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , 265-292.
- Toksöz, G. (2011). *Kalkınmada Kadın Emeği*. Varlık Yayınları.
- http://www.tuik.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetay&KT_ID=0&KITAP_ID=182, erişim Tarihi: 02.10.2017.

<http://www.tgmp.net/tr/haberler/2>,erişim Tarihi: 03.10.2017.

<https://www.slideshare.net/Gulderenyigit/trkiyede-mikrokredi-uygulamalar-inda-kobileme-iin-tasarm-nerisi>, erişim tarihi:25.10.2017.

<http://www.tgmp.net/tr/sayfa/mikrokredi-alma-sureci/126/1>, erişim tarihi:25.10.2017.

<http://www.tgmp.net/tr/sayfa/mikrokredi-alma-sureci/126/1>, erişim tarihi:25.10.2017.

<http://www.tgmp.net/tr/>, erişim tarihi:25.10.2017.

© Copyright of Journal of Current Researches on Social Science is the property of Strategic Research Academy and its content may not be copied or emailed to multiple sites or posted to a listserv without the copyright holder's express written permission. However, users may print, download, or email articles for individual use.